

letnik 6, številka 3 / (september) 2007, ISSN 1854-4096

[Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)

Odgovorni in tehnični urednik, [Marino Kačič](#)

Naročnikov v digitalni in zvočni obliki: 1075

=====

Opozorilo: Avtorji prispevkov so odgovorni za svoja stališča!

[Domov](#) [Uredništvo](#) [Naročite brezplačen Rikoss](#)

KAZALO

[1. UVODNIK: Farsa o enakopravnosti pri volitvah + anekdota iz plaže](#)

[2. AVTOPORTRET: Anica Grebenc](#)

[3. POPOTNIŠKI UTRINKI: Potepanje po Peruju](#)

[4. INTEGRACIJA: V Narodni portretni galeriji v Londonu so razstavljali slepi in slabovidni](#)

[5. NOVOSTI IZ INVALIDSKEGA VARSTVA: Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja](#)

[6. DOBRO JE VEDETI: Slovenski slovnični pregledovalnik Amebis BesAna \(test\)](#)

[7. SPLETNA DOSTOPNOST: Univerzalna spletna dostopnost – 3. del](#)

[8. NAMIGI IN NASVETI: Zaviti oklepaji v Wordu, Kako vedno zmagati v igri Pasjansa?](#)

[9. OGLASNA DESKA: ZoomText 9.1](#)

[10. NOVIČKE: virtualni vodič po Ljubljani, varni uničevalec zgoščenk, Microsoft in Nokia v mobilnikih, Mozilla bo opozarjala uporabnike na zlonamerne spletne strani](#)

1. 1. UVODNIK: Farsa o enakopravnosti pri volitvah + anekdota iz plaže
Urednik: Marino Kačič

*****

Zadnja leta se veliko govori o enakih možnostih ljudi z ovirami (t.i. invalidi), ki naj bi imeli pravico, do enakopravne udeležbe v družbenih procesih kot na primer: enake možnosti pri izobraževanju, zaposlovanju, enake možnosti do informiranosti ipd. Mnogo tega se je na formalni ravni zagotovilo, na izvedbeni ravni (kaj in kako je v praksi možno), pa je druga zgodba. Tokrat bi rad osvetlil le razliko med formalno in izvedbeno platjo pravice do volitve.

V ustavi je zapisano, da imamo vsi polnoletni državljani RS pravico do volitve predsednika, poslancev, svetnikov ipd. Do tukaj smo res enaki. Kaj pa, ko je potrebno volitve izvesti? Ali imamo enake ali vsaj podobne možnosti kot neinvalidi? Niti malo ne. Neinvalid, se lahko usede v avtomobil ali pač odpravi peš na volišče, kadar mu ustreza, vzame volilne pole in jih sam, v svoji intimi izpolni. Ljudje z ovirami ali t.i. invalidi, pa tega po večini ne moremo ali vsaj ne tako enostavno. Večina potrebuje nekoga, ki ga bo pospremil. Mnogi bodo rekli, da je tako zato, ker pač imamo svojo oviro, deficit ali t.i. invalidnost. Sam menim, da je čas, da neinvalidom ne verjamemo več. Ne verjamemo več, da mora bit svet narejen le po meri njih. Zakaj pa ne bi bil svet narejen tako, da bi vsem omogočal enake možnosti tudi na izvedbeni ravni oziroma v praksi?

Poskus v to smer je bil narejen z zadnjo spremembo zakonodaje o volitvah, ki je naložila tistim, ki izvajajo volitve, da volišča naredijo dostopne tudi t.i. invalidom. Vendar zakon dodaja tudi, da mora vsaka občina vzpostaviti le eno tako volišče (npr. z govornim načinom volitev). Taka rešitev (eno prilagojeno volišče) se zdi bolj vpljudnostna gesta kot rešitev za vse. Kakšen nesmisel: invalidi, so ovirani in ravno ti naj bi hodili iz vseh koncev na prilagojeno volišče. Neinvalidi, ki so samostojni in povsem mobilni, pa imajo volišča v vsaki krajevni skupnosti. Kakšna enakopravnost je to?

Volitve prek interneta, bi pokrile velik del te vrzeli. Ne bi omogočile vsem dostopa (starejšim predvsem verjetno ne), mnogi pa bi lahko enakopravno, brez posebnega spremstva volili. Volišče bi prišlo domov – na računalnik. Tako bi bili invalidi in neinvalidi bolj izenačeni. Dober argument za to je tudi ta, da ne bi bil to poseben strošek zaradi t.i. invalidov, saj bi volitve preko interneta opravljali lahko vsi državljani. Pomembno pa je, da bi s tem deklarirano oz. formalno enakopravnost, prenesli tudi na izvedbeno raven oz. v prakso. Zato predlagam, da se vsi s takimi in drugačnimi ovirami, s formalnim statusom invalida in brez tega statusa, zavzemamo in zahtevamo volitve na dom!

Tehnično je to povsem izvedljivo, kar se je pokazalo npr. v nekaterih Baltskih državah. Bodo politiki izpeljali kar obljublajo? Lobirajmo, pritiskajmo, zahtevajmo! Saj je to naša formalna in ustavna pravica, ki jo bodo izpeljali le, če bomo to zahtevali.

Kot je v letošnjem letu že utečeno imamo tukaj novo, še svežo anekdoto iz plaže.

IZ našega vsakdanjika: Na plaži (napisala, Katarina)

"Vroči dnevi se vrstijo in s kolegico se odločiva, da jo mahneva za nekaj dni na enega izmed bližnjih otokov. S seboj vzamem tudi nekaj brajevih časopisov, za katere mi čez leto primanjkuje časa. Moja poteza se izkaže kot pravilna. Ko se naveličaš plavanja in poležavanja kar tako, se udobno namestiš, zapreš oči in s prsti drsiš čez pike. Slaba bralka sem in drsenje preko pikic me neredko zaziblje v polsen. Moje početje je sredi gneče vzbujalo kar precej pozornosti. Prijateljica mi poroča o radovednih pogledih. »NO, si mislim, bomo pa še tu osveščali ljudi.« Pa pride mimo tudi ena tistih prodajalk, ki ponujajo vso mogočo šaro. Nekaj mi razkazuje, jaz seveda ne reagiram kaj prida. Pa se s sočutjem obrne k prijateljici in ji glasno reče: »A, je gluha.« Še dolgo se s prijateljico na ta račun smejiva. Res nisva vedeli, da je brajev časopis tudi znak gluhosti."

[Na vrh](#)

2. AVTOPORTRET: Anica Grebenc

*****

Če se vrata zaprejo, ti Bog zagotovo pusti nekje okno odprto. Tako približno je rekla Marija Trapp v filmu *Moje pesmi, moje sanje*. Prav to se mi je v življenju večkrat zgodilo. A z voljo in optimizmom sem prehodila življenjsko pot povprečnega človeka.

Pred petdesetimi leti sem postala prvošolka. Poskusno, so rekli. Nekaj let poprej so ugotovili, da slabo govorim. Zaradi okvare slušnega živca sem naglušna. Slušnega aparata nisem marala, starši pa tudi niso vztrajali. Zelo jim je odleglo, da sem bila uspešna učenka in me ni bilo treba dati v Zavod za gluho in naglušno mladino. Nihče pa se ni strokovno ukvarjal z mojim govorom, me učil uporabljati sluh ... Še preden sem znala brati, je neka študentka v pogovoru ugotovila, da ne izgovarjam črk c in č. Slišala in govorila sem s in š. Naučila me je izgovarjave, a kaj, ko nisem vedela, kateri sičnik ali šumnik nastopa v besedi.

Potem je prišla knjiga. Za vedno je postala moja najboljša prijateljica in učiteljica. Z njo sem spoznavala svet, človeške usode, znanost, umetnost. Pomagala mi je graditi osebnost, iskati smisel življenja. Predvsem me je učila pisati in govoriti. Praktičen sem si morala zapomniti, katere črke so v posamezni besedi. Še danes moram neznano besedo videti napisano.

Pri trinajstih letih sem ugotavljala, da v temi ne vidim tako kot drugi. Neprijetno mi je bilo, ko je kdo iz omizja jedel sladico z mojega krožnika, medtem, ko sem ga gledala v obraz. Okulistki sem opisala svoje težave. Rekla je, da ni pomoči in mi predpisala očala. A sem vseeno padla v kako jamo, se zaletela v nepričakovano oviro ... Če sem doma rekla, da ne vidim šivati ali ne ločim plevela od sadik v vrtu, so me zavrnil, češ, saj imaš očala. Sprejela sem oceno, da sem lena, nerodna, trmasta.

Živeti med normalnimi ljudmi pomeni normalno delovati. Pogosto sem bila v čustveni stiski, saj marsikaj, zaradi sluha ali vida, nisem zmogla. Veljalo je le: hočeš ali nočeš, moraš. To mi je privzgojilo marsikatero pozitivno in negativno osebnostno lastnost: nekomunikativna, nesamozavestna, disciplinirana, potrpežljiva ... Dodajte še lastnosti Vodnarja, pa veste o meni že veliko.

Hud šok sem doživljala ob koncu osemletke. Na tihem sem želela študirati. Zanimala me je medicina, sociologija, književnost. Doma pa so želeli, da se čim prej zaposlim. Za mene zanimivi poklici so potrebovali sluh in/ali vid. Poklicni svetovalec me je usmeril na srednjo ekonomsko šolo. Ekonomija me pa res ni zanimala. Slišala sem bila, da je

veliko narekov pri strojepisju. Nareki in moj sluh!? Torej sem nesla prijavnico na ESS. Mama je izvedela za poklicno gumarsko šolo. Vseeno mi je že bilo, prijavnico sem prenesla tja zadnji hip.

Pred štirimi desetletji sem tako postala gumar in se zaposlila v Savi. Finančno sem bila preskrbljena, a enolično delo v proizvodni hali me ni niti malo osrečevalo. Čas je šel po polžje, kemikalije so povzročile ekcem, vročina in prepah pa težave z vnetjem ledvic. Najhujše pa je bilo spoznanje, da bo hrup še poslabšal sluh. Spoznala sem, da moram zase poskrbeti sama. Vpisala sem se na srednjo kemijsko šolo. Štiri leta sem po službi hodila v šolo. Vmes sem napravila še šoferski izpit. Zelo me je skrbel zdravniški pregled. Niso me vprašali po sluhu, okulistka pa je odredila, da moram voziti z očali. Pred leti torej v kartoteko ni vpisala ničesar o nočni slepoti. Avto pa sem srečno vozila celih petindvajset let, zadnjih petnajst let samo podnevi.

Srednjo šolo sem uspešno končala in postala stroškovni tehnik v računovodstvu. Delo s številkami mi je bilo zanimivo, treba je bilo misliti s svojo glavo in logično razmišljati. Želela sem nadaljevati z izobraževanjem. V tovarni so mi bili pripravljeni plačati šolnino le na Ekonomski fakulteti. Prav, pa EF. Večkrat se spomnim dogodka pri izpitu iz matematike. V veliki predavalnici se nas je zbralo čez sto študentov. Sedla sem v prvo klopi, saj bo profesor naloge narekoval. Pred tem narekom pa nas je temeljito premešal in ravno mene poslal čisto zadaj. Ko je končal z narekom, je vprašal, če koga kaj zanima. Hitro sem se morala odločiti ali zapustiti prostor ali pred vsemi povedati, da ne slišim. Odločila sem se za drugo možnost in ostala živa! Brez besed mi je profesor prinesel svoj list z nalogami. Izpit sem opravila, a ta izkušnja me je prepričala, da potrebujem slušni aparat. Ko je otologinja gledala avdiogram, jo je zanimalo, zakaj sem šele zdaj prišla. Opisala sem prigodo na izpitu. Ni mogla verjeti, da sem s takim sluhom sploh hodila v normalno osnovno šolo. Z aparatom v ušesih je bilo življenje bistveno boljše in lažje. Danes imam še okoli 30% sluha.

Poleg službe, izobraževanja in domačih del, sem kot mlado dekle imela dovolj časa tudi za druge stvari. Križanke so moj konjiček še danes. Poleg knjig, sem imela rada v roki tudi pisalo. Domišljijo in misli sem prelivala na papir. Pisala sem eseje in zgodbe, risala tlorise hiš in razne interiere. Vaška mladina je bila tedaj zelo zagnani. Prirejali smo plese, organizirali koncerte in prireditve, uprizorjali igre. Tista leta sem napisala ogromno plakatov, bila tajnik in blagajnik. Aktivno sem delovala pri gasilcih, vodila vaško knjižnico, s savskimi planinci pa hodila v hribe. V teh letih sem že okusila čar potovanja in doslej se jih je nabralo preko trideset. Nekaj potopisov so objavili tudi v Rikossu in v zvočnem časopisu Obzorje.

Pred tridesetimi leti sem postala ekonomist. Sledila naj bi poroka, a me je zaročenec hudo razočaral in zvezo sem prekinila. Kmalu zatem sem spoznala, da bom mama. Sinovo rojstvo mi je spremenilo življenje. Bogu sem se velikokrat zahvalila, da sem smela biti mama in to prav temu fantu, ki je ob meni živel petindvajset let. Vsak dan sva našla čas za pogovor, si pomagala, se učila za življenje. Prav zares, materinstvo je bilo najlepši del mojega življenja.

Po rojstvu sina sem sprejela nov poklicni izziv kot računovodja pri Ljudski univerzi, po petih letih pa kot analitik-planer pri Strokovni službi SIS. Prav v tej službi sem pred dvajsetimi leti dobila na mizo prvi PC. Strah pred novostjo mi je pregnala misel, da je računalnik isto kot list papirja, svinčnik in radirka. Delo s PC mi je olajšalo zamudne postopke planiranja in delo je bilo mnogo hitreje opravljeno.

Po osamosvojitvi Slovenije je bila ta služba ukinjena, meni pa je bila ponujena vrnitev na nekdanje delovno mesto pri Ljudski univerzi. Prva investicija je bil nakup PC s programa za računovodstvo. Kupila pa sem ga tudi zase, ker sem honorarno vodila

poslovne knjige nekaterim podjetnikom. Sin se je odločil za študij informatike in potrebno je bilo večkrat menjati stari PC za hitrejši, zmogljivejši.

Kljub obilju dela sem se po očetovi smrti lotila adaptacije domače hiše po lastnih načrtih. Najbrž sem si naložila preveč dela in skrbi in skoraj nič časa zase. Skratka, stresno življenje, potem pa se je začelo. Najprej visok pritisk in preveč holesterola. Sin mi je že poprej večkrat rekel, naj vendar grem k okulistu, saj iz moje hoje vidi, da ne vidim. Menila sem, da ni hudo, če lahko varno vozim. K oftalmologinji sem šla, ko sem nenadoma ugotovila, da bolje vidim brez očal, čeprav slabo. Opravila je temeljit pregled. V meni je vse onemelo, ko sem zvedela, da imam le še 2 do 3% vidnega polja, center pa prekriva siva mrena. Predlagam upokojitve, je rekla, in upajmo, da bo tako stanje še dolgo trajalo.

Zjokala sem se, ko sem prejela odločbo o dodatku za pomoč in postrežbo. Če ti država kar tako daje denar, potem je z mano res hudo. Iz psihične krize sem se pobrala predvsem s sinovo pomočjo. Niti dvajset let ni imel, pa mi je s svojo empatijo in pravimi besedami znal pomagati. Toda, kar na lepem ostati doma? Rada sem imela svoje delo in se dobro počutila med sodelavci. Dali so mi možnost delati po štiri ure, sin pa je postal moj šofer. Vid je slabel, brati in pisati z lupo v roki je potekalo prepočasi. Po štirih letih sem se sprijaznila z invalidsko upokojitvijo. Kaj naj počnem zdaj, ko imam toliko časa? Še pred leti sem se veselila upokojitve, ko bi spet imela čas za knjige, potepe z avtom, planinarjenje...

Sin me je naučil uporabo interneta, worda... Ob računalniku pa res lahko zabiješ čas. Bolj počasi gre in si pomagam z zoom programom, očali in lupo. Predvsem pišem in berem razna besedila, poslušam glasbo, gledam fotografije in poskušam se v risanju.

Odkrila sem čar sprehodov in priznati moram, da se šele zdaj zavedam narave okoli sebe. Srečujem sovaščane, se pogovarjamo, za kar poprej skoraj ni bilo časa. Imam nekaj krasnih prijateljic, ki me spremljajo pri opravkih ali si vzamejo čas za klepet. Vsako poletje grem na morje, okoli prvega maja pa na potovanje. Dokler bo pač še šlo. Življenjski prostor se mi je sicer po širini bistveno zožil, a se je poglobil. To me osrečuje in menim celo: morala sem oslepeti, da sem o marsičem spregledala.

Pred petimi leti sem se le odločila in postala član MDSS Kranj. V skupini za pomoč kasneje oslepelih sem našla nove prijatelje. Rada sem v tej družbi, ki mi z nasveti tudi veliko pomagajo. Predavanja in krožki mi dajejo nova znanja in spoznanja. Končno sem med sebi enakimi in sem lahko to, kar sem.

Vse svoje življenje živim v Mavčičah, v vasi, ki leži na robu Sorškega polja ob Savi. Zdaj sva z mamo sami v hiši in opravljam gospodinjska ter druga dela. Česar ne zmoreva, pride pomagat sin, ki se je bil odselil, se poročil in postal ati, jaz pa babi.

[Na vrh](#)

3. POPOTNIŠKI UTRINKI: Potepanje po Peruju

Avtorica: Darja Leskovšek

Urednica rubrike: *Metka Pavšič*

*****

S trinajstimi sopotniki sem spomladi obiskala Peru. Tri tedne smo preživel v južni polovici dežele, pa smo jo le preleteli in bežno spoznali. Pred dnevi se je pojavil na naslovnica časopisov. Seveda, potres v Piscu in okolici. Prav tam smo bili tudi mi. Ogleдали smo si star način pridelave pijače pisco. To je vinsko žganje, ki so ga menda izumili prav oni. Ob novici o potresu se mi je film zavrtel nazaj in se ustavil v gostilni, kjer smo v senci pod brajdo, poleg belih bugenvilij, poskušali pisco različnih okusov. Ali brajda in gostilna še stojita, pa množica lončenih posod, podobnih amforam, v katerih hranijo pijačo?

Država je za naše dožemanje ogromna, saj meri 1.280.000 kvadratnih kilometrov in leži v tropskem pasu. To pomeni, da klima nikjer ni taka, kot jo poznamo pri nas. Poznajo sušno in deževno dobo, največja raznolikost pa nastopi, ko vključimo še nadmorsko višino, ki je od 0 m do krepko čez 6000 m. Kamorkoli smo se prestavili, smo zamenjali podnebje, rastje, pokrajino in počutje. In potovali smo veliko. Zgodovinsko gledano je Peru dežela mnogih indijanskih kultur. Najbolj znani so Inki, ki so ustvarili največji imperij v Ameriki, ki je segal od Ekvadorja na severu globoko v današnji Čile na jugu. Njihova neverjetna svetišča in mistika njihovega življenja in verovanja so zasenčila druge predhodne kulture, ki segajo v preteklost do 2000 in več let pred n. št. Nobeno od teh ljudstev ni poznalo pisave, zato stojijo arheologi še danes pred marsikatero nerešeno uganko. O Inkih obstajajo šele zapisi, delo prvega zapisovalca, sina inkovske princese in španskega konkvistadorja. Inki so si podredili mnoga manjša ljudstva šele v 15. stoletju, vladarji so bili komaj stoletje, do prihoda Špancev. Leta 1532 je Francisco Pizarro zajel Atahualpo, zadnjega Inko, potem se je začelo ropanje in uničevanje. Španci kot pomorščaki so potrebovali prestolnico ob morju, zato je Pizarro ustanovil Limo in jo proglasil za glavno mesto podkraljevine. Do danes se je razbohotila na približno 10 milijonov prebivalcev. Prevladujejo mešanci, mestici, Indijance različnih plemen pa srečujemo po Andskem višavju in v Amazoniji, pa tudi na visoki planoti, Altiplanu.

V hotel v središču Lime prispemo popoldne po približno 24 urah potovanja, s časovnim zamikom minus 7 ur. Takoj ugotovimo, da je dan precej krajši kot pri nas, da se znoči že ob 18. uri. Večerni sprehod po mestu se je nesrečno zaključil. Zgodilo se mi je tisto, česar sem se bala - izgubila sem se. Kot slabovidna bi morala biti tisočkrat bolj previdna, pa me je zaneslo, da nisem pazila na skupino in skupina ne name. Ko sem spraševala za pot v hotel, so me otroci olajšali za denarnico s 100 dolarji. Bila je dobra šola za vse. Lima leži ob Pacifiku in je tipično kolonialno mesto z lepimi trgi, onesnaženim zrakom zaradi prometa in znamenito meglo, ki mesto zavija v turbno sivino vsaj tri četrt leta. Kljub temu, da nam je sijalo sonce, smo jo z veseljem zapustili. Naslednji dan začnemo našo amazonsko pustolovščino. Med poletom čez Ande se drenjamo ob oknih, da občudujemo poraščene gore in čudovite doline Andov. Moje sopotnike je že zajela fotografska mrzlica, jaz pa skrbim bolj za to, da imam v stanju pripravljenosti svoj daljnogled. Ko se površje polagoma zravna v nepregleden konglomerat vode in zelenja, zagledamo meandre rek, ki že sestavljajo neverjetno veliko porečje Amazonke. Pristanemo v vročem, zanikrnem mestecu Puerto Maldonado, ki je edino daleč naokrog. S čolnom se zapeljemo do kar preveč lepo urejenega kompleksa hišk na kolih, v lodgeu ob reki Madre de Dios. Kričeči papagaji se spreletavajo med krošnjami, na potkah srečamo udomačenega tapirja, ponoči nas zbuja in plašijo kriki opic. Prvi pohod po blatnih, označenih poteh, z vodičem

biologom, nas pripelje na otoček, kjer domujejo majhne opice, ki na klice pridejo po svojo banano. K sreči so nas opremili z gumijastimi škornji, v katerih preživimo ves naslednji dan, ko opazujemo rastlinstvo in živalstvo, ki ga ne poznamo. Naš vodič pozna luknje, v katerih se skriva tarantela, pokaže termitnjak in drevo, v katerem živijo mravlje. Pokaže, kako se iz palminih vej zgradi strešna kritina, videli smo hodeče drevo, ki se lahko premakne za pol metra letno, in orjaška drevesa, ki imajo deblo podprto s širokimi rebri. V tišini smo se vozili po jezerih, da smo ugleдали kakšnega kajmana na obrežju ali kakšno ptico v krošnjah dreves. Dodati moram, da sem veliko tega lahko videla šele doma na računalniku, pa nič za to, bila sem del vzdušja in širne narave, ki me je obdajala. Na nočni vožnji smo ob polni luni drseli po mirni gladini reke in poslušali oglašanje neštetihi živali. Narava nas je prevzela, čaroben mir se je naselil v nas.

Obiskali smo družino, ki živi sama zase v džungli in se preživlja z bornim kmetijstvom in ribolovom. Sprejela nas je gruča otrok, ki so čofotali po blatni reki. Skozi manjše nasade bananovcev in papaj smo prišli do nekaj kolib, ki so dajale vtis skrajne bede. Velika streha čepi na stebrih, zidov nobenih, vse stvari naložene brez omaric, obleka visi preko vrvi, kuhinjo predstavlja rešetka nad žerjavico na tleh in nekaj loncev v kotu. Nekaj perutnine in majhnih pujskov se je paslo naokoli. Prijazno so nam pokazali dve lepi ari, ki sta čakali na to, da ju bodo prodali na črnem trgu. Otroci so se veselo slikali in dve deklici sta se žalostno poslavljali, saj bi radi odšli z nami.

Še en vroč dan in že letimo v Andsko sredogorje, čaka nas inkovska prestolnica Cusco na višini 3400 m. Razlika je očitna prvi trenutek, iz vročine smo prišli v hlad. Na soncu je prijetno, v senci mrzlo. Nastanimo se v simpatičnem hotelu. Na postelji imam štiri težke odeje, pogrešam radiatorje. Popoldne se privajamo na višino tako, da poležavamo. Po večerji si privoščimo še pisco sour, tradicionalno pijačo, piscu dodajo limetin sok in stepen beljak. Naslednji dan se vzpneemo do ruševin inkovske trdnjave nad mestom. To je prvi stik s fascinantnim inkovskim graditeljstvom. Zidovi so sestavljeni iz manjših do zelo velikih granitnih blokov nepravilnih oblik, ki se z neverjetno natančnostjo prilagajajo drug drugemu. Marsikje velja, da niti šivanke ni moč zriniti vmes. Obdelali so jih brez železnega orodja, pa tudi kolesa niso poznali. Bloki so različnih velikosti, najtežji tehtajo več kot 300 ton, navzven so običajno trebušasto zaobljeni. Zgradbe so narejene brez veziva in jih tudi številni potresi niso porušili. S trdnjave lepo vidimo mesto v kotlini pod seboj. Razprostira se tudi po vseh pobočjih, zato je izredno razgibano in slikovito. Uličice so ozke, mnoge imajo stopnice. Verjetno je najlepše mesto na naši poti, je pa zagotovo najbolj zgodovinsko in najstarejše stalno naseljeno na zahodni hemisferi. Qosqo, popek sveta, je bil nekaj stoletij inkovska prestolnica. Povsod se srečujeta inkovski in španski duh, inkovske zgradbe so nadgradili s kolonialnimi in nastala je presenetljivo lepa celota. Turistični razcvet je doživel po letu 1911, ko so odkrili znamenito mesto Machu Picchu. To bo naš naslednji cilj.

Ves dan potujemo po gorski pokrajini, ki je precej poraščena. Kamnine so temnih odtenkov vseh mogočih barv, v ozadju občudujemo bele šest-tisočake. Na pobočjih so zgrajene številne terase, ki jih lahko obdelujejo le ročno. To je področje krompirja, ki ga poznajo mnogo vrst, koruze in inkovskega riža kinoa, ki uspeva brez stoječe vode. Je pa tudi področje, kjer gojijo lame in alpake; prve so tovarne živali, druge dajejo čudovito volno. Med potjo se povzpneemo do razvalin inkovskega mesta Pisac, od koder je čudovit razgled na dolino reke Urubamba, ki nas bo spremljala vse do Machu Picchua. Zelo nenavaden je sprehod skozi soline na obsežnem pobočju, sestavlja jih na stotine bazenov, ki jih napaja topel slan izvir. Tik pred večerom hitimo v Ollantaytambu na vrh obsežnih teras, kjer je nedokončan tempelj, sestavljen iz mogočnih monolitnih blokov. Lepo je tu v miru posedeti. Večer čudovite andske glasbe

med večerjo je zaključil popoln popotniški dan. Zjutraj se drenjamo na železniški postaji, da se vkrcamo na vlak za Machu Picchu. Prispemo do Aguas Calientes, kjer bomo prenočili. To področje je dosti toplejše od Cusca, saj je 1000 m niže, zato ideja, da gremo popoldne v toplice, zveni povsem v redu. Opazujemo cele družine, ki se prihajajo sem umivat.

Navsezgodaj nas bus po serpentinasti cesti zapeljal 500 m višje do mesta, obdanega z meglicami. Te se ves dan premikajo po pobočjih in bližnjih vrhovih, pokrajina je prav zaradi tega še posebej skrivnostna. Mi pa vendarle nenehno pričakujemo razjasnitve, saj bi bil pogled na s soncem obsijane zgradbe in terase mesta gotovo lepši. To so najslavnejše Inkovske ruševine, ki jih Španci nikoli niso odkrili in jih zato tudi niso porušili. Zaradi svoje obsežnosti in prefinjenosti izdelave menijo, da je bil Machu Picchu krajši čas pomembno versko in ceremonialno središče. To je obsežen kompleks teras, stopnic, trgov in poti, ki vodijo do raznih svetišč in obredno pomembnih objektov. Eden pomembnejših je sončni tempelj z oknom, skozi katerega posije sonce na dan zimskega solsticija, ki je pomenil nov ciklus v naravi, s katero so bili močno povezani. Razlika med letnim in zimskim solsticijem je le 2 uri, zato so morali biti pri opazovanju dolžine dneva zelo natančni.

Naslednji veliki cilj je Altiplano, visoka planota z jezerom Titicaca. Gibljemo se na višini med 3000 in 4000 m. Ravnino pokriva šopasta trava, marsikje opazimo stoječo vodo. Široko dolino obrobajo zaobljena pobočja, mehko poraščena z nizko travo prav do vrha. Skozi razmetane oblake meče na čarobno pokrajino sonce svoje močne žarke in riše svetlobne niše po pobočjih. Vasi so zelo redke, majhne, v njihovi bližini se prosto pasejo lame. Proti večeru smo v Punu, mestu na obrežju jezera, na višini 3800 m. Zjutraj se odpeljemo z motornim čolnom po enem najvišje ležečih jezer na svetu, ki si ga delita Peru in Bolivija. Čoln zareže najprej v plast zelene nesnage, kmalu pa se zapeljemo skozi obsežno plitvino, poraščeno s totoro. To je kakšne 4 m visoko ločje, ki ga posušijo in nato iz njega gradijo plavajoče otoke Uros. Na enem od stalno naseljenih so nas pričakale debelušne Indijanke, oblečene v dolga široka enobarvna krila in jopice zelo živih barv. Izpod visokih klobukov visijo dolge črne kite. Otroci in moški nosijo značilne pisane pletene kape s cofki. Zrak je na teh višinah hladen, sonce pa pekoče. Prenočili smo na pravem otoku, ki je zanimiv tudi zato, ker na njem pletejo kape z zapletenimi vzorci izključno moški, dostikrat kar med hojo. Življenje na tem otoku skušajo prebivalci obdržati v svoji prvobitnosti, ne želijo, da bi množični turizem globoko posegel v njihovo identiteto.

Naslednji dan smo po dolgi vožnji prispeli v mesto na 2300 m, ki ga obdajaja veriga ugaslih vulkanov. To je Arequipa, mesto z daleč najbolj prijazno klimo na naši poti. Je lepo kolonialno mesto, najbolj presenetljive so bile z rumenimi taksiji natrpane ulice. Nobenih avtobusov, pa tudi zelo malo osebnih avtomobilov. Obvezen je ogled samostana dominikank Santa Catalina. Deluje kot mesto v mestu. V njem so ulice in trgi, korita z rožami, vse fasade so pobarvane v močni modri ali rdeči barvi. Tu je lahko bivalo do 450 žensk. Bile so le iz višjega sloja, saj so ob vstopu morale prinesiti bogato doto. Vsaka je imela tudi po več služkinj.

Naslednja postaja je bil pogled v nebo! Pot nas je vodila preko 4910 m visokega prelaza, najvišje točke naše poti. Spustili smo se v rodovitno doline reke Colce, kjer so slikovite indijanske vasi in terasasta polja. Popeljali smo se na rob 1300 m visokega kanjona Colca, da bi doživeli veličasnost kondorjevega leta. To so jadranci, ki čakajo na vzgonski veter, da jih ponese v višine. Na tleh neugledni mrhovinarji, na nebu veličastni velikani, so nam priredili nepozabno predstavo.

Po celodnevni vožnji po Panamerikani, cesti, ki povezuje skrajne konce obeh Amerik, nas z vročino in zelenimi oazami preseneti kamnita puščava Nazca. Seveda smo sem prišli zaradi skrivnostnih likov živali in črt vrisanih v puščavo. Živalski liki so tako veliki,

da si jih lahko ogledamo le iz letala. Kondor meri 130 m preko kril, opica 90 m, kuščar 180 m. Nedaleč stran je v kraju Chauchilla muzej mumij na prostem. Fascinantna je ohranjenost teh 2000 let starih teles, ki jih je poleg postopka konzervacije do danes ohranila suha puščavska vročina. Za nas je neobičajno, da so telesa v fetusnem položaju, ki naj bi nakazoval novo rojstvo. Na pacifiško obalo gremo, kjer je mrzlo morje in grda siva muljasta obala. Gotovo se ne bom hodila tja kopat.

Še Pisco, Paracas in Lima, pa bo konec poti. V Paracasu nas čakajo neverjetne lepote slane puščave, ki sega tik do morja. Vetrna erozija je v obalne stene izdolbla fantastične oblike. Izlet s čolnom na ptičje otoke Ballestras nas je zopet približal prvinski naravi v novi pojavnosti. To so majhni skalnati otoki, poseljeni z nepreglednimi množicami ptic, lepo kolonijo morskih levov in manjšo kolonijo Humboldtovih pingvinov. Obilje rib, ki jih prinaša hladen tok, in odmaknjenost sta ustvarila idealen kraj za ptice, ki jih je tu toliko, da pravijo tem otokom Mali Galapagos. Med nepopisno glasnimi pticami ležijo na skalah v vseh mogočih položajih morski levi in spijo. Obilica gvana grdo zaudarja. Nekaj čolnov na nemirnem morju s turisti v rešilnih jopičih niti malo ne moti življenja v tej oazi obilja.

Na jutranjem sprehodu ob obali, med številnimi pticami pri jutranjem ribolovu, me je obšel občutek, da je napočil čas, da se poslovim od čudovite dežele, ki je polna neverjetnih barv in oblik, polna gora in voda, zelenja in puščave, polna skrivnostnih zgodb iz preteklosti in v sedanjosti razpeta med indijansko in krščansko tradicijo ter tehnološkim napredkom. Nepozabno doživetje!

[Na vrh](#)

4. INTEGRACIJA: V Narodni portretni galeriji v Londonu so razstavljali slepi in slabovidni

AVTORICA: Rajka Bračun, mag. umetnostne zgodovine in muzeologije

*****

V prispevku predstavljamo uspešen projekt vključitve slepih in slabovidnih v razstavno in vzgojno-izobraževalno dejavnost londonske Narodne portretne galerije v letu 2006, pri katerem je avtorica - umetnostna zgodovinarica in muzeologinja - tudi sama dejavno sodelovala. Predstavljena je izkušnja osebe, ki nima univerzitetne izobrazbe iz specialne in rehabilitacijske pedagogike, a je bila na osnovi dodatnega strokovnega izobraževanja, uspešna pri vodenju slepih in slabovidnih ter likovnih ustvarjalnicah. Poudariti velja, da projekt ni vključeval samo otrok in mladine, ampak tudi odrasle – takšna integracija je v kulturnih ustanovah redka.

Narodna portretna galerija v Londonu ima bogato zbirko več tisoč portretov znanih britanskih osebnosti nacionalnega pomena. Galerija hrani in razstavlja portrete tistih britanskih državnikov, umetnikov, književnikov in znanstvenikov, ki so s svojim delom pomembno prispevali oziroma še vedno prispevajo k razvoju britanske kulture in

zgodovine. Med najbolj znamenitimi portreti so sočasne podobe monarhov in njihovih žena ter monarhinj in njihovih mož (od družine Tudorjev do sedanje kraljice Elizabete II.), pesnikov in pisateljev (galerija hrani najstarejši portret Williama Shakespeara), umetnikov (recimo John Constable) idr. Letno galerijo obišče približno poldrugi milijon ljudi.

V minulem letu so portrete znanih britanskih osebnosti raziskovali slepi in slabovidni v okviru projekta Fame!, ki ga je galerija izvedla skupaj z londonskim Kraljevim narodnim inštitutom za slepe (Royal National Institute of the Blind). Organizatorja sta k sodelovanju pritegnila tri organizacije slepih in slabovidnih otrok ter odraslih (Šolo Dorton House, Kraljevi narodni kolidž za slepe in Skupino Haringey Phoenix), projekt pa zasnovala dvodelno. V prvem, ustvarjalnem, delu so udeleženci ob pomoči umetnikov v različnih likovnih tehnikah ustvarjali podobe po navdihu bodisi izbranih portretirancev iz galerijske zbirke bodisi lastne priljubljene slavne osebnosti. Temu je sledila razstava likovnih del, ki je bila na ogled v Narodni portretni galeriji od 8. aprila do 6. avgusta 2006.

Razmeroma majhen pritlični razstavni prostor je bil tematsko razdeljen na tri dele, vse tri pa je linearno povezoval samolepilni vijolični trak, ki je na doseg roke tekkel po stenah od prve do zadnje umetnine. Ker je bil gladek plastični trak na otip razpoznaven, saj se je ločil od »grobega« stenskega beleža, je slepemu obiskovalcu omogočal samostojen ogled razstave. Vsak eksponat je bil na traku označen s številko v visokem reliefu in enako številko v brajici, ki se je nanašala na razlago v zvočnem in tiskanem vodniku po razstavi.

V prvem delu so bila razstavljena likovna dela slepih in slabovidnih iz Kraljevega narodnega kolidža za slepe, ki so ustvarjali po navdihu izbranih originalnih portretov iz zbirke Narodne portretne galerije. Josh Seddon si je na primer izbral portret znanega pisatelja japonskega rodu Kazua Išigura in ustvaril umetnino z naslovom Zapuščina dneva, na kateri je oblikoval podobo pisatelja iz odpadlih knjig. Likovna tehnika, v kateri je predstavil motiv, je tako postala motiv sam. Za oblikovanje tridimenzionalnih predelov (roka, obraz) je uporabil žico, ogrodje zapolnil s papirjem, vse skupaj pa prelepil z izrezki iz časopisov, revij in knjig. Naslonjalo sedeža, na katerem sedi pisatelj, je

nakazal z usnjenimi vertikalnimi trakovi, police zadaj napolnil z izrezanimi knjižnimi hrbti, Išigurovo podobo pa učinkovito dopolnil s pravimi očali.

V drugem delu razstave so bili razstavljeni izbrani originalni portreti iz galerijske zbirke, dopolnjevali pa so jih določeni predmeti in materiali (tkanina, kamen, les idr.), značilni za posamezno sliko. Na primer portret znamenitega britanskega komedijanta Kena Dodda – v Guinnessovo knjigo rekordov se je zapisal, ker je v treh urah in pol neprekinjeno stresel tisoč petsto šal – prikazuje Dodda v garderobi, v kateri bo (nevidnemu) sogovorniku kmalu povedal šalo. Razstavljeni portret je dopolnjeval prepoznaven komedijantov pripomoček, rožnato omelce, ki je bilo pritrjeno na steno ob sliki.

O tem, kako so slike, razstavljene v drugem delu razstave, ob pomoči muzejskih replik in verbalne deskripcije odkrivali udeleženci iz Skupine Haringey Phoenix, kakšni so bili njihovi vtisi in predstave o izbranih portretih, so se obiskovalci lahko poučili ob posebni zvočni inštalaciji, postavljeni na sredini razstavnega prostora.

V tretjem delu razstave so bila na ogled likovna dela učencev iz Šole Dorton House, predvsem kiparske stvaritve njihovih najljubših slavnih osebnosti. Razstava se je končala z ustvarjalnim kotičkom, kjer so obiskovalci lahko risali portrete, izpolnili evalvacijske vprašalnike in strnili svoje vtise v posebni knjigi vtisov.

Ker je pri idejnem snovanju projekta sodelovala posebna svetovalna skupina slepih in slabovidnih, se je poskušal komunikacijski vidik razstave čim bolj prilagoditi potrebam slepih in slabovidnih obiskovalcev. Konsekutivna zasnova razstave s plastičnim trakom je omogočala samostojen ogled razstave, ki ga je obiskovalec lahko dopolnil z zvočnim ali tiskanim vodnikom. Drugi je združeval besedilo v brajici, barvne reprodukcije razstavljenih originalnih slik iz zbirke Narodne portretne galerije, natisnjeni tloris razstavišča in podobe izbranih slik, natisnjene v visokem reliefu. Za slabovidne obiskovalce so bili na voljo vodniki po razstavi v povečanem merilu ter povečevalne lupe. Pri formativni evalvaciji razstave je bilo ugotovljeno, da knjiga vtisov za slepe obiskovalce kljub spremljevalcem ni najbolj primerna metoda zbiranja odzivov, zato je bil uveden diktafon.

Posebnost razstave je bila možnost dotikanja umetnin, ki so jih ustvarili slepi in slabovidni. Avtorji so namreč izrecno poudarili, da se je umetnine dovoljeno dotikati, s tem pa »prekršili« strogo standardno muzejsko pravilo, ki pravi, da se eksponatov ne sme dotikati. Obiskovalci so tako ob vhodu na razstavo dobili tanke gumijaste rokavice in razstavljene eksponate raziskali s tipanjem. Izkazalo se je, da je tipanje umetnin za videče obiskovalce privilegij, za slepe in slabovidne pa nujnost.

Posebnost razstave so bila tudi prilagojena vodstva za slepe in slabovidne, kar je Narodna portretna galerija uvedla prvič. V vodstva je galerija vključila prostovoljce, ki smo bili na voljo trikrat na teden po tri ure, sodelovali pa smo tudi pri organiziranih skupinskih ogledih. Pred odprtjem razstave je Kraljevi narodni inštitut za slepe organiziral praktično usposabljanje za vodenje slepih in slabovidnih po razstavi, ki so ga izvedle videča oseba, slabovidna in slepa oseba. Uvodoma so nam predstavili osebne izkušnje s slabovidnostjo in slepoto, način življenja in vsakodnevnega delovanja, s posebnimi očali so nam poskušali predstaviti tudi različne tipe slabovidnosti. Dobro je bilo izvedeti, zakaj slepi in slabovidni ne obiskujejo muzejev in kaj v njih pogrešajo. Nato so nas poučili o tem, kako pristopimo do slepe ali slabovidne osebe, kako jo fizično vodimo v prostoru in na kakšen način ji ponudimo tisto metodo interpretacije, ki jo oseba potrebuje. Simulirali smo tudi vodenje po razstavi in opisovanje likovnih del.

Strokovno usposabljanje, še bolj pa praktično delo z vodenjem slepih in slabovidnih po razstavi, je bilo nadvse poučno. Pri tem ni šlo zgolj za spoznavanje fizičnega vodenja ter ustreznih didaktičnih metod in oblik dela, ampak tudi za ustvarjanje ustrezne kulturnovzgojne klime in odnosov, ki naj v čim večji meri odstranijo kakršne koli oblike stigmatizacije. Vsi sodelujoči smo se naučili, kako delovati, da pri osebi z očitno motnjo ne ustvarjamo občutka »izjemne drugačnosti«, občutka nesamostojnosti, nesposobnosti in izključevanja.

Na koncu dodajmo, da je Narodna portretna galerija poskrbela tudi za ustrezne informacije o fizični dostopnosti ustanove od zunaj – informacije o tem, kako lahko slepi ali slabovidni obiskovalec pride do galerije z avtobusom, peš ali s podzemno železnico, so bile na voljo v ustreznem formatu na internetu in v tiskani obliki. Čeprav razstave Fame! ni več, so spletnemu obiskovalcu te in druge koristne informacije še vedno

dostopne. Na spletnih straneh galerije med drugim izvemo tudi, da so za obiskovalce s posebnimi potrebami na voljo vodstva v angleškem znakovnem jeziku, zvočni vodniki, indukcijske zanke, vodstva za slabovidne, povečevalne lupe, vodniki v brajici, vodniki v povečanem tisku, pedagoške delavnice za slepe in slabovidne, tipno-taktilne podobe idr. Inkluziven muzej je potemtakem tisti muzej, ki obiskovalce s posebnimi potrebami vključuje trajno, ne samo občasno, »projektno«.

Muzeji in galerije – dragoceni hrami premične naravne in kulturne dediščine človeštva, materialnega in nematerialnega kulturnozgodovinskega patrimonija različnih narodov - so javne ustanove in morajo biti dostopni vsem, tudi slepim in slabovidnim. Kakšen je dostopen muzej? To je muzej, ki zagotavlja ne samo fizično in virtualno, ampak predvsem osebno (emocionalno in intelektualno) dostopnost kulturnih dobrin oziroma vrednot. Celovita dostopnost muzejev pomeni, da se obiskovalcem, ki povečini nastopajo v vlogi pasivnih in nekritičnih opazovalcev, omogoči dejavno vključevanje v muzejsko dejavnost bodisi skozi razstave, vzgojnoizobraževalne dejavnosti, plačano ali prostovoljno delo v muzeju in podobno. Emocionalno in intelektualno vključevanje obiskovalcev v vsebine muzejskih zbirk omogoča, da obiskovalec postane del sporočilnosti muzealij, to pa je ključno za vzpostavitev muzejske komunikacije kustos/oblikovalec/pedagog – predmet – obiskovalec (Hooper-Greenhill 1994, 35–53).

Vse bolj poudarjeni demokratizacija in humanizacija sodobne družbe narekujeta, da dostopnost muzejskih zbirk ni omejena zgolj na določen segment prebivalstva, ampak da vključuje tudi socialno ogrožene družbene skupine in posameznike (Sandell 2002). Koncept dostopnega inkluzivnega muzeja se je izoblikoval v anglo-ameriškem svetu v zadnjih desetletjih 20. stoletja kot postmoderni koncept, ki izhaja iz družbe, zasnovane na temelju človekovih pravic. Izoblikoval se je znotraj procesa demokratizacije kulturne dediščine kot kategorija t.i. »nove muzeologije«, humanizirane paradigme sodobne muzeologije, ki se namesto na zbiranje, dokumentiranje in varovanje predmetov osredotoča na njihovega »uporabnika« – obiskovalca (Vergo 1989). Ta ima svoje želje, potrebe, sposobnosti in pravice.

Viri in literatura

- Hooper-Greenhill, Eilean (1994). *Museums and their Visitors*. London: Routledge
- Sandell, Richard (ur.) (2002). *Museums, Society, Inequality*. London: Routledge
- Vergo, Peter (ur.) (1989). *The New Museology*. London: Reaction Books
- Narodna portretna galerija London: www.npg.org.uk

[Na vrh](#)

5. NOVOSTI IZ INVALIDSKEGA VARSTVA: Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja

Avtor in sodelavec: *Brane But*

*****

Z dnem 31. 7. 2007 so pričele veljati Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (objavljene v Ur. l. RS, št. 64/07 z dne 16. 7. 2007), ki prinašajo določene novosti na področju medicinsko tehničnih pripomočkov. Spremembe se nanašajo na razširitev pravic zavarovanih oseb pri vozičkih, uvedbo nove pravice do sistema za dovajanje tekočega kisika za otroke ter poenostavitve postopkov za zavarovane osebe pri predpisovanju, vzdrževanju in popravilu pripomočkov. Oglejmo si najpomembnejše spremembe.

Spremembe in dopolnitve Pravil na novo urejajo področje zagotavljanja vozičkov. Skladno s sedanjo ureditvijo so bili namreč vsi vozički predmet izposoje, spremembe in dopolnitve Pravil pa določajo, da so vozički individualna pravica in postanejo last zavarovanih oseb, razen počivalnikov in tistih vozičkov, ki so potrebni pri negi na domu, oziroma jih zavarovana oseba potrebuje krajši čas. Spremembe in dopolnitve Pravil nadalje natančneje določajo pojme v zvezi z vozički in vpeljujejo dva nova pojma »voziček za otroke« in »počivalnik«. Gre za pripomočka, ki sta bila že sedaj pravica iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, vendar v Pravilih nista bila dovolj natančno opredeljena.

Kot novo pravico Pravila določajo pravico do drugega vira kisika za otroke do petnajstega leta starosti. S to spremembo se uvaja sistem za dovajanje tekočega kisika za otroke do 15. leta starosti. Gre za pomembno višji standard oskrbe, kot ga je Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije zagotavljal doslej s koncentradorji kisika. Sistem za dovajanje tekočega kisika sestavlja zbirna posoda, ki zadošča za en mesec in prenosna enota, ki zadošča za 12 ur in omogoča mobilnost otroka izven doma ob hkratnem nemotenem dovajanju kisika. Za otroke do 5. leta starosti pri zdravljenju s kisikom na domu spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja zagotavljajo večje število nosnih katetrov za dovajanje kisika.

Poenostavi se tudi postopek za uveljavljanje pravice do vzdrževanja in popravil določenih pripomočkov ter do zamenjave njihovih delov (vozičkov, počivalnikov, pripomočkov za sluh in govor, pripomočkov za vid, koncentradorjev kisika in drugih aparatov za vzdrževanje stalnega pritiska v dihalnih poteh, protez ter ortoz). Te pravice se uveljavljajo na podlagi naročilnice, ki jo izda osebni zdravnik in predhodne odobritve Zavoda za zdravstveno zavarovanje. Naročilnica in predhodna odobritev zavoda nista potrebna, kadar gre za vzdrževanje, popravila ali zamenjavo delov slušnega aparata, digitalnega slušnega aparata, aparata za boljše sporazumevanje, aparata za omogočanje glasnega govora, koncentradorja kisika ali drugega aparata za vzdrževanje stalnega pritiska v dihalnih poteh.”.

[Na vrh](#)

6. DOBRO JE VEDETI: Slovenski slovnični pregledovalnik Amebis BesAna (test)

Avtor: *Marino Kačič*

*****

Slovnčni pregledovalnik Amebis BesAna je programski dodatek, s pomočjo katerega lahko poleg tipkarskih napak pregledujemo tudi slovnčne napake. Deluje tako, da ugotovi napako, nam pove kakšne vrste je napaka in predlaga rešitev. Če se nam rešitev zdi ustrezna, jo sprejmemo, sicer pa vnesemo spremembo, ki se nam zdi bolj ustrezna. Amebis BesAna v bistvu vključuje tri dele oz tri uporabniške vmesnike:

#1. Besana za Word; se v Word popolnoma integrira in deluje enako kot črkovalnik ali angleški gramatik. Torej ko zaženemo črkovalnik (shift+7) se v okenčku poleg pregledovanja tipkarskih napak, sedaj pregledujejo tudi slovnčne. Program ugotovi in predlaga popravke na primer za: manjkajoče vejice, napačne predloge, napačne sklanjatve, napačne pridevnike, tožilniške manjkajoče ali odvečne presledke, slengovske ali stare ali tujke popačenke in predlaga zamenjavo za njih. Samoumevno pa je, da prepozna tipkarske napake in za nje bolj ali manj točno predlaga zamenjavo. Če je prava samo kliknete na gumb zamenjaj ali na kombinacijo hitrih tipk (alt+n ali alt+s). S tem je beseda zamenjana in pregledovalnik že skoči na naslednjo napako v besedilu. Ta del programa je v celoti uporaben tako za tiste, ki uporabljajo čitalce zaslona, kot tiste, ki uporabljajo povečevalnike in seveda vse ostale.

#2. Besana mini; spremlja vse, kar je na odložišču (cliboard). S tem programčkom se lahko popravlja slovnčne in druge napake tudi iz drugih programov in ne le iz urejevalnika Word. Glede na to, da je povsem grafična oblika, pa jo tisti, ki uporabljajo čitalce zaslona, ne bodo mogli uporabljati. Za vse ostale (uporabnike povečevalnikov, kakor za ljudi s polnim vidom) pa je praktičen in uporaben način popravljanja besedila.

#3. Besana pregibnik; je programček za pomoč pri spreganju in sklanjanju slovnice. Program poljudno besedo sklanja, pove kakšne oblike je, spola, stopnje in drugo. Vpišemo lahko katerokoli besedo in programček bo analiziral kam spada in v kakšni obliki je. Preprosto vpišemo besedo v polje za vpis in kliknemo ali pritisnemo enter. S programom lahko upravljajo tako tisti, ki uporabljajo čitalce zaslona kot tisti, ki uporabljajo povečevalnike in seveda vsi ostali. Namig za uporabnike čitalcev zaslona: pred uporabo Besane spregalnika, vključite funkcijo "say all screen" (v Jawsu je to Jaws key+s). Tako vam bo program prebral oz. izgovoril vse kar bo Besana pregibnik izpisala in vam ne bo potrebno preklapljati na miških oz. Jaws kurzor, da bi brali. Za naslednje spreganje, preprosto pritisnite tipko delete, da izbrišete iz polja za vnos predhodno besedo, odtipkajte novo in klik ali enter.

Programske zahteve

- osebni računalnik s procesorjem Intel Pentium Pro™ ali združljivim,
- operacijski sistem Microsoft® Windows 2000 ali novejši,
- 120 MB prostora na trdem disku,
- 64 MB delovnega pomnilnika,
- programski paket MS Office 2000 ali novejši, za uporabniški vmesnik Amebis BesAna za Word,
- povezava z internetom.

Nakup in cena

Na spodnji povezavi (linku) dobite program, ki si ga lahko snamete na svoj računalnik. Na istem mestu si lahko pridobite tudi enomesečno brezplačno licenco za preizkušanje. Licenco vpišete ob registraciji, le ta poteka prek interneta, potem, ko ste namestili program. Obstaja več vrst licenc. Cena licence za eno leto za en računalnik je: 115,20 EUR/leto

Amebis Besano dobite na spletni strani proizvajalca: <http://besana.amebis.si/>

Ugotovitve in mnenje

Amebis Besana torej deluje tako, da prikaže odkrito napako in večinoma predlaga rešitev. Nekajmesečno testiranje je pokazalo, da so večinoma ugotovljene napake resnične, občasno pa zazna napako tudi tam, kjer je ni. Navadno tam, kjer so določene posebnosti npr stroke, slenga, imen ipd. Občasno pa se pokaže, da je kakšno napako spregledal. Vendar je tega relativno malo. Splošna ocena je, da je smiselno in zelo uporabno, če se besedilo pregleda z Amebis Besano. Kdor bi želel imeti povsem brez napak besedilo, pa se bo moral vseeno še sprehoditi prek besedila. Vendar tudi v tem primeru bo olajšano delo, saj bo ostalo le res majhno število napak in še to bolj takih, ki niso tako izstopajoče.

Ocenimo lahko, da je Besana zelo uporaben programček za vse, ki oddajajo kakršno koli besedilo, zlasti iz urejevalnika besedila Word. Izredno olajša delo, saj po eni strani ni potrebno toliko paziti na napake ob tipkanju, po drugi strani omogoča hitro popravljanje večine napak. Tako lahko oddamo zgledno besedilo. Slaba plat je, da se mora računalnik vsaj enkrat na mesec povezati z internetom, da bi preveril licenco. To vzame nekaj časa, kar pa velja bolj za tiste, ki so priklopljeni na internet prek telefonskih linij. Tega ni pri tistih, ki imajo online priklop, saj program to opravi samodejno v ozadju, ne da bi nas karkoli spraševal. Za posameznike oz. za domačo uporabo se nam zdi cena letne naročnine relativno visoka. Resda za to ceno brezplačno dobimo novejšo različico oziroma nadgradnje programa. Seveda mora vsak tehtati ceno s tem, koliko časa s tem prihrani in koliko boljše besedilo odda.

[Na vrh](#)

7. SPLETNA DOSTOPNOST: **Univerzalna spletna dostopnost – 3. del**

Avtor in sodelavec: *Davor Krajec*

*****

Globalen pogled na spletno dostopnost nam jasno kaže, da se zavedanje o nujnosti uporabe teh pristopov eksponentno dviguje. Ostaja pa grenak priokus, ker v deželi, ki mnogim predstavlja zgodbo o uspehu, še vedno ni zadostnega interesa za implementacijo vsaj osnovnih pristopov. Mineva sedem let, odkar je konzorcij WAI – Web Accessibility Initiative – objavil prvi mednarodno veljaven dokument s sistematičnim prikazom pristopov univerzalne spletne dostopnosti. Države, ki so njihovo implementacijo podkrepile z zakonsko podlago, se lahko upravičeno pohvalijo z bistveno višjim odstotkom univerzalno dostopnih spletnih strani.

Svetovni splet se trenutno nahaja v fazi prehoda v novo obdobje, ki ga mnogi poimenujejo Web 2.0. Priča bomo nanovo zasnovanim spletnim stranem in spletnim

aplikacijam, ki bodo od uporabnika zahtevale prilagoditev na nov način interakcije. O tehnologiji, ki to omogoča, smo že pisali. Za osvežitev spomina vam posredujem le ključno besedo – AJAX. Na drugi strani pa se nahaja področje spletnih vsebin, kreiranih s strani nas uporabnikov. Veliki večini so poznani portali, kot so YouTube, Flickr in Blogger, ki z vidika zagotavljanja univerzalne spletne dostopnosti predstavljajo najtrši oreh. Spletne vsebine se pojavljajo s tako hitrostjo, da jih je izredno težko nadzorovati, kaj šele zagotoviti njihovo univerzalno dostopnost. Potrebna bo izredna volja s strani pobudnikov spletne dostopnosti ter globoko razumevanje s strani lastnikov teh portalov. Sam sem skoraj prepričan, da je to misija nemogoče.

Zavedanje prehoda svetovnega spleta v povsem novo obdobje je prisotno tudi pri WAI, ki intenzivno pripravlja dokončno različico dokumenta WCAG 2.0. Vsebovala bo nove smernice spletne dostopnosti za vsebine, ustvarjene z novimi tehnologijami. Temeljni pristopi bodo zelo podobni tistim iz dokumenta WCAG 1.0. Zagotovitev univerzalne spletne dostopnosti v prihodnosti žal ne bo mogoča le s sledenjem smernicam iz teh dokumentov. Spletne vsebine bodo tako drugačne, da bo potrebna nova interpretacija smernic. V veliko primerih se bo izkazala potreba po povsem individualnih pristopih spletne dostopnosti. Na spletu je že mogoče najti spletne strani, ki uporabljajo lastne prilagoditve. Te seveda temeljijo na uveljavljenih pristopih. Nekaj takih pristopov vam bom prikazal v naslednjih vrsticah.

Sledenje smernicam iz dokumentov WCAG 1.0 in 2.0 je seveda prava smer k zagotovitvi univerzalno dostopnih spletnih strani. Če pa želimo univerzalno spletno dostopnost dvigniti na višjo raven, se kot pravi biseri izkažejo naslednje oblike pristopov.

1. Skriti tekst

Uporabniki zaslonskih bralnikov si vsekakor želijo jasno predstavo o posameznih področjih spletne strani. V večini primerov ni dodatnih opisov, ki bi takemu uporabniku ustvarili prijaznejšo predstavo o sami spletni strani. V ta namen lahko uporabimo skriti tekst, ki bo videčim uporabnikom neviden, uporabnikom zaslonskih bralnikov pa bo na ta način posredovan dodaten opis. Najpogostejši elementi spletne strani, za katere se uporablja skriti tekst, so:

- odstavki (headings)

Pred vsakim novim odsekom spletne strani bi se morala nahajati označba, ki bi jasno kazala, da gre za ločen odsek. S tem bodo uporabniki zaslonskih bralnikov natančno vedeli, do kod sega določen odsek. Za primer vzemimo glavno navigacijo spletne strani, pred katero je nujno potrebno postaviti »heading« z označbo glavna navigacija.

- identifikacija elementov spletnih obrazcev (form labels)

Z razcvetom raznolikih spletnih storitev se je občutno dvignila pojavnost spletnih obrazcev. Uporabniki zaslonskih bralnikov za njihovo učinkovito izpolnjevanje nujno potrebujejo dodatne označbe pred vsakim poljem spletnega obrazca. Za primer vzemimo sklop treh polj za vnos rojstnega datuma (dan, mesec, leto). Sodeč po preteklih izkušnjah, se je izkazalo, da je bil dodaten opis le pred poljem dan. Vsekakor pa sta potrebna tudi dodatna opisa za polje mesec in leto. Opisa

zasnujemo kot skriti tekst in na ta način omogočimo preglednost videčim ter zagotovimo dostopnost uporabnikom zaslonskih bralnikov.

- Preskoči povezave (skip links)

Možnost preskoči povezave omogoča takojšen prehod na glavno vsebino spletne strani. Uporabniku ni treba navigirati skozi celoten sistem navigacije. Preskoči povezave postavimo na sam začetek HTML-dokumenta kot neviden tekst za videče uporabnike. Za sprožitev funkcije preskoči povezave je priporočljivo določiti bližnjico prek tipkovnice, kar omogoča bolj elegantno uporabniško interakcijo.

Skriti tekst se zasnove s pomočjo CSS. Za konkretne praktične primere mi pišite na že večkrat objavljen e-poštni naslov. Po prenovi Rikoss-ove spletne strani bodo vsi praktični primeri dostopni prek spleta.

2. Poimenovanje povezav

Spletne strani brez povezav, bodisi relativnih znotraj posamezne spletne strani ali zunanjih, absolutnih, preprosto ne morejo obstajati. Vsaka povezava na spletni strani bi morala biti poimenovana tako, da bi uporabniki zaslonskih bralnikov natančno vedeli, kam jih bo pripeljala. Skrajno nedosledne so povezave z napisom Klikni tukaj! Kadarkoli boste na spletni strani ustvarjali nove povezave, se zavedajte, da ne ustvarjate spletne strani zgolj za lastne potrebe. Zaslonski bralniki uporabniku omogočajo izpis vseh povezav na spletni strani v samostojnem pogovornem oknu. Lahko si predstavljate, kako frustriran je uporabnik, ki dobi seznam povezav Klikni tukaj! Pri določitvi ustreznega imena povezave se je smiselno držati pravil:

- kratko in jedrnato (omogoča hitro in učinkovito prehajanje prek celotnega seznama linkov)
- pomensko jasno (uporabnik si takoj ustvari jasno sliko, kam ga bo neka povezava pripeljala)
- običajno poimenovanje (za povezavo na kontaktne informacije uporabimo npr. poimenovanje o podjetju in ne pišite nam ...).

3. Možnost povečanja pisave

Za slabovidne uporabnike je bistvenega pomena možnost povečanja pisave. Samo velikost pisave je mogoče spreminjati prek izbirnika v IE ali FireFoxu. Toda večina testiranj z uporabniki je pokazala, da je le redkim poznana možnost povečave v okviru internetnega brskalnika. Dodati je treba, da je ta funkcionalnost učinkovita le, če je velikost pisave definirana v relativnih merskih enotah. O načinu, kako ustvariti spletno stran z možnostjo povečave pisav, vam podajam le namig. V iskalnik Google vtipkajte stylesheet switching☺.

4. Opis dodatnih funkcionalnosti na spletni strani

V primeru, da vaša spletna stran ponuja razširjene funkcionalnosti spletne dostopnosti, naj bodo te opisane pred dejansko uporabo. Sliši se, kot da je to samoumevno, vendar praksa kaže drugače. Veliko spletnih strani vsebuje pojasnila šele po koncu določene funkcionalnosti. Tak način za uporabnika ni smiseln, ker ga zmede.

5. Kontrastna shema stanja povezav

Izrazito pomembna je za uporabnike, ki za navigacijo po spletni strani uporabljajo zgolj tipkovnico. Za premikanje prek povezav uporabljajo tabulator. V okviru CSS-predlog je treba definirati tako barvno shemo povezav, da uporabnik ob vsakem pritisku tabulatorja natančno ve, na kateri povezavi se nahaja. Za praktične primere vam podajam le ključno besedo za vsevednika Google, ki je link state + CSS.

6. Iskalnik in kazalo spletne strani

Ključna elementa vsake obsežnejše spletne strani morata biti kazalo spletne strani in učinkovit iskalnik. Kazalo spletne strani uporabniku s slabšim vidom omogoča enostaven in hiter način navigacije prek celotne spletne strani. Kazalo je zasnovano v hierarhični strukturi, ki je vsem poznana iz knjig. Predstavlja intuitivno uporabniško izkušnjo. Še korak višje k optimalni univerzalni spletni dostopnosti pridemo z vključitvijo iskalnika znotraj naše strani. Dostopen naj bo pred glavno navigacijo z jasno označenim vnosnim poljem ter z dvema načinoma iskanja. Prvi predstavlja zgolj vnos osnovnih ključnih besed. Druga, razširjena oblika pa naj ponuja funkcije naprednega iskanja s pomočjo logičnih operatorjev ter možnostjo določitve personaliziranih filtriranih vsebine.

Implementacija predstavljenih pristopov snovalcem spletnih strani omogoča enkratno možnost za dvig spletne dostopnosti. Naj ponovno poudarim, da z ignoriranjem področja spletne dostopnosti izgubimo 15 do 20 % potencialnih obiskovalcev. Že povsem enostaven izračun lahko pokaže, da se vam to nikakor ne splača. Dodatno dejstvo, ki se je skozi ta članek še bolj izkristaliziralo, pa je, da je implementacija povsem enostavna. Potrebna sta le volja in premik v načinu razmišljanja. Stopite iz običajnih okvirjev in pričnite s pristopi, ki so globalno uveljavljeni. Uspeh zagotovo ne bo izostal. Piko na i univerzalni spletni dostopnosti bom postavil v četrtem članku iz serije člankov na to temo.

[Na vrh](#)

8. NAMIGI IN NASVETI: Zaviti oklepaji v Wordu, Kako vedno zmagati v igri Pasjansa?

Avtor in sodelavec: *Brane But*

*****

29. Zaviti oklepaji v Wordu

Včasih bi želeli pri pisanju besedila v wordu namesto okroglega oklepaja (oziroma okroglega zaklepaja) uporabiti zaviti oklepaj { oziroma zaviti zaklepaj }. Pri tem si lahko pomagamo z naslednjo kombinacijo tipk: s tipkama AltGr+B vtipkamo zaviti oklepaj, s tipkama AltGr+N pa zaviti zaklepaj (AltGr je tipka za grafični Alt, nahaja pa se takoj desno ob preslednici).

Vendar s tema znakoma pokrijemo samo eno vrstico, ne rešimo pa povezovanja teksta čez več vrstic, kot je npr. naslednji primer:

Ana	} skupina A	Mica	} skupina B
Meta		Špela	
Nina		Mara	

Rešitev je preprosta, koraki do nje so naslednji:

- Najprej vklopiš orodno vrstico za risanje: puščico (kurzor) postaviš nekje nad orodno vrstico v wordu, klikneš na desni gumb miške in v priložnem spustnem meniju izbereš orodno vrstico Risanje, lahko pa izbereš spustni meni Pogled (View) > Orodne vrstice (Toolbars) > Risanje (Drawing) in ta orodna vrstica se bo odprla praviloma na spodnjem robu okna.
- V orodni vrstici Risanje poiščeš in izbereš Samooblike (AutoShapes) > Osnovne oblike (Basic Shapes). V spodnjem desnem kotu okenca, ki se pojavi, boš našel lep zavrt oklepaj (zaklepaj). Izbereš ga in oklepaj narišeš v word na ustrezno mesto.
- Sedaj samo še ustrezno namestiš oklepaj (sliko) v pravilno lego in zadeva je končana.

30. Kako vedno zmagati v igri Pasjansa?

Tokrat, ob koncu počitniškega obdobja, pa še priročen namig ob eni izmed računalniških igr. Igra s kartami Pasjansa (Solitaire) je ena od najbolj priljubljenih vgrajenih Microsoftovih iger, s katero si marsikdo krajša čas (nekateri tudi v službi). Samo ime igre Solitaire je francoskega izvora in v prenesenem pomenu pomeni potrpežljivost. To je vrlina, ki je marsikdo ne premore. Še huje je, če je človek nepotrpežljiv, a obenem zelo rad zmaguje. Takšnega uporabnika računalniških igr lahko igra kot je Pasjansa kar malo vrže s tira samo zato, ker ni zmagal.

A tudi za takšne odvisnike od te zanimive igrice s kartami obstaja rešitev. Rešitev je skrajno preprosta in preverjeno deluje tudi na novjših Microsoftovih operacijskih sistemih, tudi v Windows XP okolju z vgrajenim servisnim paketom SP2. Torej, ko boš naslednjič videl, da je tvoj prijatelj odprl omenjeno igro, ga še nekaj časa pustiš igrati, da se vživi vanjo. Ko pa boš videl, da se je začel potiti, je to znak, da mu ne gre več vse po načrtih. Takrat stopiš na sceno ti z našim malim trikom. Stopiš do njega in mu prijazno na uho zašepetaš: »Pritisni Alt+Shift+2«. Ob omenjeni kombinaciji tipk se bo namreč odvrtela zmagovalna animacija kart preko zaslona in tvoj prijatelj bo v igri »zmagal«. Pripomniti je še potrebno, da se ob kombinaciji tipk Alt+Shift pritisne tipka z dvojko na alfabetskem delu tipkovnice in ne na numeričnem delu.

Tudi če Pasjanse ne moreš igrati, se lahko pošališ in rečeš, češ, kaj se bom mučil z igranjem in prelaganjem kart, saj itak vedno zmagam ...

[Na vrh](#)

9. OGLASNA DESKA: **ZoomText 9.1**

Avtor: Davor Krajec

*****

Poslanstvo ZoomTexta biti najboljši zaslonski povečevalnik na trgu se skozi različico 9.1 vse bolj bliža perfekciji. Ne gre pa spregledati dejstva, da je Microsoft z izdajo Viste močno zmešal štrene marsikateremu razvijalcu programske opreme. Aisquared je bil dobesedno prisiljen v čimprejšnjo izdajo ZoomTexta, ki bi funkcionalno deloval v Windows Visti. Izkazalo se je, da jim je pod časovnim pritiskom uspelo ustvariti različico, ki bi jo zaradi pestrega nabora novosti povsem upravičeno označili z različico 10. Razlog, zakaj temu ni tako, se zagotovo skriva v tančici perfekcionizma.

Z novo izpeljanko ZoomTexta se bomo slabovidni enakovredno potopili v brezmejne možnosti nove Windows Viste. Delo v novem okolju bo postalo pravi užitek ne glede na dejstvo, da se pri Aisquared niso odločili za podporo »bombončkom«, ki jih ponuja grafični uporabniški vmesnik Aero. Navsezadnje pa nam je bistvena funkcionalnost.

Vista je marsikaterega uporabnika postavila pod hladen tuš na rovaš njenih visokih sistemskih zahtev. Sistemske zahteve za normalno delovanje ZoomTexta z Visto so še za malenkost višje. Aisquared priporoča procesor 1.5 Ghz, minimalno 1 Gb pomnilnika in do 160 Mb prostora na disku, če si boste namestili oba sintetizatorja govora. Osebnost pa vam priporočam 2 Gb pomnilnika za tekoče delovanje. Ni kaj, spoštovanja vredne sistemske zahteve.

Pred sprejetjem odločitve o nakupu ZoomTexta si s spleta prenesite preizkusno različico, ki jo po novem lahko »preučujete« celih 60 dni. Pred pričetkom prenosa se bo treba registrirati na spletni strani Aisquared (URL: <http://www.aisquared.com/Products/zt9/Z9FreeTrial.cfm>). To vam ne bo vzelo več kot dobro minuto. Po opravljeni registraciji boste imeli dostop do vseh preizkusnih različic, nadgradenj in koristnih informacij.

Namestitev je enostavna in hitra. Po nujno potrebnem vnovičnem zagonu ZoomText postreže s prvo uporabno novostjo. Prijavno okno se prikaže v povečanem načinu, vključno z govorno podporo. S tem korakom je odpravljeno dodatno obremenjevanje oči z iskanjem vnosnega polja za vnos gesla. V primeru, da vam privzet način povečave ter barvna shema ne ustrezata, ju lahko povsem enostavno spremenite prek ZoomTextovega uporabniškega vmesnika, ki pri prijavnem oknu ponuja zgolj tri gumbе.

Predvidevam, da ste se uspešno prijavi v »svet Viste«. Sedaj bo ravno pravšnji trenutek, da si dodobra ogledamo ZoomTextove novosti, s katerimi boste zagotovo postali še bolj učinkoviti in hitrejši pri svojih dnevni računalskih opravilih.

Dve zelo pomembni novosti smo si že pogledali; to je 60-dnevna preizkusna doba ter podpora prijavnemu oknu v povečanem načinu. Nadaljevali bomo z novostjo, ki je v tokratni različici ZoomTexta moj absolutni favorit. Na to smo vsi čakali več let in končno le dočakali.

Podpora povečavi prek dveh monitorjev

S tem so se nam odprle nove možnosti uporabe. Vse, kar potrebujete, je še en dodaten monitor, ki ga priključite na svoj stacionarni ali prenosni računalnik. Aktiviranje povečave prek dveh monitorjev izvedemo v uporabniškem vmesniku ZoomTexta v kategoriji Zoom Windows s klikom na ikono Type. Odpre se padajoči izbirnik, kjer izberemo Dual Monitor, odpre se dodaten podizbirnik, kjer izberemo Enable. Najkrajša pot pa se nam ponuja prek uporabe bližnjice Windows tipka + Shift + D. Na razpolago imamo tri načine povečave, ki jih najelegantneje preklaplamo z uporabo bližnjice Windows tipka + Shift + Z. Prva se imenuje Primary Span View. Omogoča nam razširitev povečave namizja prek dveh monitorjev. S tem pridobimo prikazan dvakrat večji obseg informacij kot pri prikazu zgolj na enem monitorju. Na ta način bo naše delo bistveno hitrejše in preglednejše. Drugi način se imenuje Primary Clone View. Že iz imena lahko sklepamo, da gre za prikaz podvojenega namizja. Kot posebej priročna se ta možnost izkaže, ko zaslonsko sliko pri delu potrebujeta dva uporabnika hkrati. Preostane nam še tretja možnost, imenovana Primary with 1x, ki se bo posebej dobro izkazala na raznih individualnih računalskih izobraževanjih za slabovidne. Veseli jo

bodo tudi študenti, ki bodo lahko na ta način bolj udobno opravljali seminarske naloge skupaj s študijskimi kolegi. Osebnost pa mi bo ta funkcionalnost omogočila bolj eleganten pristop pri nadaljnjih spletnih projektih. Podpora prikaza povečave prek dveh monitorjev je sicer ogromen napredek pri delu z zaslonskimi bralniki, vendar na koncu ostane grenak priokus ob pomisleku, zakaj Aisquared ni ponudil še četrte funkcije, ki bi omogočila povečavo pri uporabi navideznega namizja. Osebnost se bom zavzel, da bomo to funkcijo zaužili skupaj z novitetami ZoomTexta 10.

Nove možnosti sledenja dogajanju na zaslonu

Za učinkovito uporabo vseh aplikacij slabovidni potrebujemo dodelane načine sledenja dogajanju na računalniškem monitorju. Posebej uporabniki, ki uporabljamo povečave od 3-kratne naprej, se nemalokrat izgubimo pri navigaciji prek velikega števila izbirnikov, gumbov, vnosnih polj in pri nenadnih spremembah ob izvedbi določene funkcije. Da bodo opisane situacije pod našo kontrolo, novi ZoomText ponuja izpopolnjene mehanizme. Do njih se enostavno dokopljemo prek menija Magnifier, nato pa izberemo kategorijo Focus Enhancements. V kategoriji Scheme imamo na razpolago štiri možnosti. Vsako od njih lahko prilagodimo po lastnih željah in potrebah. Shema Thick Green Underline se je skozi testiranje izkazala kot najbolj uporabna glede na stopnjo povečave od 1,75 do 6.

Nadaljevali bomo z novostjo, ki uporabniku ponuja izbor področja povečave v novi barvni shemi, ki se imenuje Inverted Block. Izberemo jo prek izbirnika Magnifier in kategorije View Locator. Po opravljenih prilagoditvah jo enostavno vključimo z bližnjico Ctrl + Shift + V. Nova view locator barvna shema je z vključenim utripanjem po mojem mnenju najbolj uporabna do sedaj. Izbor področja je hiter in nezapleten.

Drobno novost odkrijemo tudi znotraj prilagoditev Cursor. Po izboru barvne sheme, ki prikazuje področje kurzorja, si lahko svoje prilagoditve predogledamo v okvirčku Preview. Hitro in enostavno ugotovimo, kako bo opravljena prilagoditev zgledala pri konkretni uporabi.

ZoomText 9.1 bo razveselil tudi vse ljubitelje internetnega brskalnika Firefox. Omogoča namreč napredno podporo navigaciji na spletnih straneh z uporabo vseh funkcij, ki jih omogočata ZoomTextova Web Finder in Text Finder. Firefox je znan že po mnogih vgrajenih prilagoditvenih funkcijah za slabovidne, kar ga uvršča stopnico višje od močno uporabniško zasidranega Internet Explorerja.

Zgledno podprta s strani ZoomTexta 9.1 sta tudi Adobe Acrobat 8 in Adobe Reader 8. S pomočjo funkcionalnosti, ki jih ponujata ZoomTextova AppReader in DocReader, bo ustvarjanje in branje PDF-dokumentov bistveno manj zahtevno, predvsem pa prijazno do uporabnika. O sami uporabi AppReaderja in DocReaderja pa si več preberite v prejšnjih izdajah Rikossa.

Do podrobnosti prenovljen pisarniški paket MS Office 2007 je prav tako v celoti podprt z novim ZoomTextom. Ne glede na povsem nanovo oblikovan uporabniški vmesnik bo delo ob pomoči ZoomTexta 9.1 enako ali celo bolj učinkovito, kot je bilo v predhodnih različicah MS Office paketov.

Novinec obeta veliko. V članku sem vam želel predstaviti bistvene novosti. Nekatere izmed njih bodo korenito spremenile način dela in doprinesle k dvigu vaše delovne uspešnosti.

Elitni zaslonski bralnik lahko kupite pri podjetju MIŠKA, d. o. o, tel.: 01 5205166. Osebje je izredno prijazno. V želji, da nakup ZoomTexta omogoči čim širšemu krogu bralcev Rikossa, je MIŠKA ponudila 10% popust.

Cena za ZoomText 9.1 Magnifier/Reader z DDV je 700 € - 10 % popusta.

Cena za ZoomText 9.1 Magnifier z DDV je 500 € - 10 % popusta.

Nadgradnja iz ZoomTexta 9.0 na 9.1 stane 144 €.

Nadgradnja iz ZoomTexta 8 ali starejših stane 240 €.

Ob koncu vam želim sproščen pogled na računalniški zaslon in obilo užitkov pri uporabi nove različice ZoomTexta.

[Na vrh](#)

10. NOVIČKE: virtualni vodič po Ljubljani, varni uničevalec zgoščenk, Microsoft in Nokia v mobilnikih, Mozilla bo opozarjala uporabnike na zlonamerne spletne strani
Avtor: *Robert Hrovat Merič*

*****

Virtualni vodič po prestolnici Slovenije

Od letošnjega poletja dalje je Ljubljano moč spoznati tudi s pomočjo avdio vodnika. Obiskovalcem je brezplačno dostopen na spletu (www.audiowalk-ljubljana.com), zgodbe pa predstavljajo osebni pogled na mesto danes, v preteklosti in prihodnosti. Avdio sprehod po Ljubljani je lahko osebni turistični vodnik po manj znanih kottičkih slovenske prestolnice, saj predstavlja alternativo strokovnim vodenjem in je zanimiv za vse, ki bi mesto želeli spoznati na bolj individualen način z zgodbami meščanov. Turisti v zadnjih letih želijo spoznati kraje, kamor potujejo, na različne načine. Eden izmed njih je tudi ta, da skušajo navezati stike z domačini in preživeti z njimi nekaj ur, ob tem pa dobiti pristnejšo izkušnjo mesta, utripa in načina življenja. A ker to pogosto ni enostavno, obiskovalcem Ljubljane to izkušnjo omogoča Avdio sprehod po Ljubljani. Na spletni strani so brezplačno na voljo trije različni avdio sprehodi, dva v angleškem in en v slovenskem jeziku, v kratkem pa jih pričakujemo še več. Obiskovalec si s spletne strani preprosto prenese mp3-datoteke, jih naloži na svoj prenosni glasbeni predvajalnik ali na telefon, si pogleda še načrt sprehoda na zemljevidu in se samostojno poda na doživljanje mesta. (povzeto po: [Kristjan Dobovšek](#)). Povezava: www.audiowalk-ljubljana.com

Vir: <http://www.racunalniske-novice.com>

Varni uničevalec zgoščenk

Večina izmed nas uporablja zgoščenske za hranjenje osebnih in poslovnih podatkov - od družinskih fotografij do ključnih dokumentov za poslovanje podjetja. Ko podatki na njih zastarajo, optične medije pogosto uničimo tako, da jih prelomimo. Le redki med nami pa vedo, da prelom zgoščenk še ne pomeni trajnega izbrisa vseh shranjenih podatkov, saj le-te lahko nepridipravi obnovijo z uporabo posebnih naprav. Uničevanje zgoščenk pa je vse prej kot enostavna in varna naloga, saj je vdihavanje delcev vrhnjega sloja zgoščenk lahko škodljivo zdravju. Na srečo računalničarjev je podjetje Brando pripravilo posebno napravo, namenjeno hitremu in predvsem

varnemu uničevanju zgoščenk. Napravico priključimo na običajen USB-priključek in s pritiskom na gumb v samo nekaj sekundah uničimo vsebino, shranjeno na optičnih medijih. Z novincem lahko varno izbrišemo do 100.000 zgoščenk. Priročni uničevalec zgoščenk je onkraj luže na voljo za 21 evrov. Preko spleta lahko napravo naročimo tudi mi. (povzeto po: [Matej Saksida](#))
Povezava: <http://usb.brandocom.hk/>

Vir: <http://www.racunalniske-novice.com>

Microsoft in Nokia skupaj v mobilnem svetu

Nokia, največji proizvajalec mobilnih naprav, in Microsoft, vodilno podjetje na področju spletnih komunikacij in skupnosti, sta združila moči in uporabnikom pripravila novi nabor storitev Windows Live, zasnovan posebej za uporabo na napravah Nokia. Od danes naprej si uporabniki v enajstih državah lahko na združljive naprave s platformo S60 naložijo novi programski paket, ki jim bo omogočil dostop do storitev Windows Live Hotmail, Windows Live Messenger, Windows Live Contacts in Windows Live Spaces.

S telefoni Nokia iz serij 40 in 60 bodo uporabniki ob uporabi standardnih protokolov za spletne storitve lahko brez omejitev dostopali do imenika, pošte, sporočilnika, telefonskih klicev, besedilnih sporočil, kamere in galerije ter na enoten način brskali po vseh storitvah. Več informacij lahko najdete na strani <http://www.nokia.com/windowslive> (povzeto po: [Miran Varga](#))

Vir: <http://www.racunalske-novice.com>

Mozilla želi uporabnike opozoriti na zlonamerne strani

V zadnjem času je naraslo število zlonamernih strani, zato se je [Mozilla](#) odločila pomagati svojim uporabnikom pri prepoznavanju le-teh.

V podjetju že delajo na Firefox 3.0 brskalniku, ki bo sposoben prepoznavati zlonamerne kode na spletnih straneh. "Firefox 2 namreč nima nikakršnega mehanizma, ki bi prepoznaval prisotnost zlonamernih programov," pravi šefinja varnosti pri [Mozilla](#), Window Snyder.

Razvijajo tudi vmesnik, ki bo uporabnike opozoril, da so strani, ki jih želijo odpreti, nevarne. "Želimo ustvariti takšno opozorilo, da uporabniki ne bodo napravili napake... To bo drugačne vrste opozorilo, kjer ne bo mogoče samo klikniti nanj, da bo izginilo".

Vir: <http://dne.ena.com>

[Na vrh](#)

=====

Oblika, ime in vsebina e-revije RIKOSS so avtorsko zaščiteni. Protizakonito je kopiranje, posredovanje ali kakršna koli drugačna uporaba brez pisnega dovoljenja uredništva.

Revijo ste v skladu s 45a. členom Zakona o varstvu potrošnikov prejeli na osnovi vaše prijave na spletnih straneh revije Rikoss ali na osnovi vaše ali prijateljeve elektronske prijave. V primeru, da ste pomotoma dobili e-revijo vas prosimo, da nam sporočite in IZBRISALI vas bomo iz seznama naročnikov.

Predloge/pripombe, naročila/odjavo, [pišite na uredništvo](#).

© 2002-2007, [Uredništvo Rikoss](#), [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)